

Dinko Telećan

Smrt, Tama, Ništa

"...Jer ja težim samo da upoznam svoje ništavilo."

Pascal, Misli

Iskustvo ništavnog - nesvedenog ovdje na puko "negativno" - leži u Iskonu i u Kraju, pojedinom i najopćijem. Takovo iskustvo, privilegija osviještenog, ne zahtijeva ni osvrtnje a niti traganje. Ono se prije otkriva u popudbini naše vlastitosti -kada se na bolan i možda slučajan čas, što istodobno osvjetljava i spušta u najcrnju tminu, ugleda mogućnost svega i svakoga, zrcaljena u nama samima, da se "ne bude". Ovo "ne biti", čisto i golo Ništa, kao da je nedostupno svakom govoru i mišljenju -još i više, razotkrivši se "na rubu pameti", oduzima i riječ i misao; "Onaj koji govori o Ničemu taj ne zna što čini... Govorenje o Ničemu je ne samo potpuno oprečno mišljenju, ono potkopava svaku kulturu i svako vjerovanje." (Heidegger, "Uvod u metafiziku")

Neprobudeni će, čuvši za Ništa, hitajući kroz tminu kušati da ga nađe, prividno čeznući. No tražeći ga neće naći; ono samo pomolit će se iz tmine u svojoj strahoti. Tada će u svakom, pa i vlastitom tijelu ugledati leš, u svakom zvuku tišinu, u svakoj slici prazninu - riječju, sve će se raspasti, takoreći naočigled. Dotadašnja izvjesnost svega svjetskog izvrnula se u ništavni pričin i laž. Kao da se sam Sotona obznanio, oduzimajući mu sve na što mu je sviknut pogled, zadavajući mu beskrajne ubode zla. Neprobudeni se probudio, čini se, i to na najbolnji način; što mu je sada činiti u tom zrakopraznom prostoru gdje muk divlja? Maločas je zapravo umro, načinivši raku duboko u svojem biću; "a samo tamo gdje postoje grobovi, postoji i uskrsnuće", reče umnik. Bit će teško ustati iz vlastita groba; mrak je saznao teške okove, još teže od onih što ih nose neprobudeni ne čuteći njihovu težinu. Mnogi probuđenik odazvat će se zovu ponora; takav umire još jednom, progutan zasvagda - vječnost ga lako probavlja. Upojedinjeni što su uskrsnuli posred neprobudene zore, uspravljaju se i razilaze na dvije strane - jedni bježe ka sigurnu i svijetlu zaklonu, navlačeći stare okove; vraća im se prijašnji zamućen pogled. Oni prizivaju varave kumire i sebi u društvo dovode fiktivne anđele. Drugi, svladavši strah, vraćaju se izvoru tjeskobe - ne da bi slijepo tražili svjetlo i život, već da bi vidjeli njihove opreke u svjetlu istine i jednog i drugog; ne da bi se borili za svjetlo - jer ono je svejednako tu - nego da bi iznašli svjetlo što ne trne: smrtničko iskustvo smrtnosti, kao "poprište preokreta", poziva na - ovaj put utemeljeno - traganje za besmrtnim. Ishod možda i nije presudan, jer dosegnuta je izvjesnost da se

krenulo putem što vodi k visovima; ponori su iskušani i savladani. Trebat će ih savladavati uvijek iznova da bi se uistinu istrgnuli iz "bezdana nebitka", no svaka će pobjeda dati snage novom uspinjanju putem na kojem se vraća dostojanstvo - ne raduje li sjaj Sunca dvostruko kada izađemo iz mračne šume? Ipak, i sam će taj put trebati podvrći sumnji kada se zateknemo u samo prividnom putovanju, kako se ne bismo - osim gledajući, i to vazda bitno gledajući - vratili natrag na početak, u tminu.

"...Mora biti iskušan i izdržan bezdan svijeta. No zato je nužno, da jesu oni, koji dopiru u bezdan."

(Heidegger, "Čemu pjesnici?")